

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.7.9>

УДК 35: 351, 354.1

О. О. Орлов,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2519-0018>

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕЛЕМЕДИЦИНИ В СИСТЕМУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

O. Orlov,

Postgraduate student of the Department of Public Management and

Administration, Grigory Skovoroda University in Pereyaslav

PROBLEMS OF INTRODUCING TELEMEDICINE INTO THE HEALTHCARE SYSTEM OF UKRAINE

У статті систематизовані наукові підходи до проблем запровадження телемедицини в систему охорони здоров'я України. На сьогодні телемедицини є важливим аспектом надання медичних послуг для тимчасово переміщених осіб, людей з інвалідністю, осіб, які перебувають за кордоном, а також осіб, які не мають можливості внаслідок фізичних проблем дістатися до медичного закладу. Основними завданнями телемедицини на сьогодні є: забезпечити надання медичної допомоги

пацієнтові, коли відстань є критичним фактором для її надання; зберегти медичну таємницю та конфіденційність, цілісність медичної інформації про стан здоров'я пацієнта; створити єдиний медичний простір для сприяння підвищенню якості допомоги та оптимізації процесів організації та управління охороною здоров'я; формувати системні підходи до впровадження та розвитку телемедицини в системі охорони здоров'я.

Цифровізація організації охорони здоров'я – запровадження телемедицини у світі стає нагальною необхідністю. Водночас практична реалізація проєктів цифрової трансформації стикається з низкою проблем. Це проблеми, зумовлені особливостями розвитку даного напрямку діяльності: наростаючий кадровий дефіцит, недовіра деяких пацієнтів до системи телемедицини, відсутність навичок активного користувача у деяких пацієнтів, інформаційна небезпека, несанкціоноване втручання в роботу телемедичних технологій, втрата конфіденційних даних, відсутність системи визначення якості надання телемедичних послуг, недолік фінансування і при цьому все зростаюча навантаження на систему охорони здоров'я загалом. Адже в умовах війни все більше пацієнтів намагаються отримати консультацію та первинне діагностування за допомогою інформаційно-комунікативних технологій.

Необхідне впровадження технологій цифрового перетворення для посилення конкурентоспроможності, зниження збитковості сфери охорони здоров'я, а також підвищення задоволеності клієнтів. Тому однією з першочергових завдань є створення інституційних основ ефективної співпраці у цифровій економіці з вертикально інтегрованими компаніями та відомствами, які можуть стати замовниками та інвесторами подібних проєктів у сфері охорони здоров'я.

The article systematizes scientific approaches to the problems of introducing telemedicine into the healthcare system of Ukraine. Today, telemedicine is an important aspect of the provision of medical services for temporarily displaced persons, people with disabilities, persons who are abroad, as well as persons who are unable to reach a medical facility due to physical problems. The main tasks of

telemedicine today are: to provide medical assistance to the patient when distance is a critical factor for its provision; to preserve medical secrecy and confidentiality, the integrity of medical information about the patient's state of health; to create a unified medical space to help improve the quality of care and optimize the processes of health care organization and management; form systemic approaches to the implementation and development of telemedicine in the health care system.

Digitization of the health care organization - the introduction of telemedicine in the world is becoming an urgent necessity. At the same time, the practical implementation of digital transformation projects faces a number of problems. These are problems caused by the specifics of the development of this field of activity: growing staff shortage, distrust of some patients in the telemedicine system, lack of active user skills in some patients, information security, unauthorized interference in the work of telemedicine technologies, loss of confidential data, lack of a system for determining the quality of telemedicine services, lack of funding and, at the same time, the ever-increasing burden on the health care system in general. After all, in the conditions of war, more and more patients are trying to get consultation and primary diagnosis with the help of information and communication technologies.

The implementation of digital transformation technologies is necessary to strengthen competitiveness, reduce unprofitability of the healthcare sector, and increase customer satisfaction. Therefore, one of the primary tasks is to create institutional foundations for effective cooperation in the digital economy with vertically integrated companies and departments that can become customers and investors of similar projects in the field of health care.

Ключові слова: *публічне управління, цифровізація, медичні послуги, телемедицина, телемедичні послуги, інформаційна безпека, кібербезпека.*

Keywords: *public administration, digitalization, medical services, telemedicine, telemedical services, information security, cyber security.*

Постановка проблеми. Протягом останніх років відбувається активний розвиток цифрових технологій, які знаходять своє застосування у різних галузях системи управління та людської діяльності. Однією з таких сфер стала медицина.

Поряд з винаходом нового обладнання, нових способів дослідження велика увага стала приділятися і новій технології надання медичної допомоги - телемедичній. І хоча поява телемедицини деякі дослідники датують ще серединою XIX століття [1], її активне застосування можна спостерігати лише з кінця XX століття. Непереборні переваги телемедицини людство змогло оцінити в ході боротьби з новою коронавірусною інфекцією COVID-19: через обмеженість можливостей національних систем охорони здоров'я та недостатності кількості медичних працівників, саме застосування телемедичних технологій дозволяє пацієнтам отримувати кваліфіковану медичну допомогу у таких складних умовах [2].

Останні розробки в сфері телемедицини мають великий потенціал для контролю за хронічними захворюваннями, надання послуг у галузі психічного здоров'я та допомоги на дому. Завдяки розвитку телемедицини лікарі у всіх галузях медицини отримали можливість лікувати та консультувати пацієнтів незалежно від їхнього географічного знаходження та проживання [3, р. 2]. Особливо це важливо для сільських та важкодоступних районів, де лікарів і медичних працівників мало, а іноді й зовсім немає.

На сьогодні телемедицини є важливим аспектом надання медичних послуг для тимчасово переміщених осіб, людей з інвалідністю, осіб, які перебувають за кордоном, а також осіб, які не мають можливості внаслідок фізичних проблем дістатися до медичного закладу.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питання впровадження цифровізації у систему охорони здоров'я, запровадження телемедицини, юридичне врегулювання питання телемедицини, аналіз можливостей розвитку телемедицини аналізують економісти, соціологи, медичні фахівці, політологи, фахівці з державного управління у тому числі: Л. Авдєєва,

А. Аксютіна Р. Ахметшин, І. Беззуб, А. Буянова, Л. Дубчак, Т.Кириченко, Н. Коробцова, Є. Кривенко, Е. Твердохліб, Н. Яременко та ін. Разом з тим, існують несистемні дослідження виокремлення проблем запровадження телемедицини в Україні.

Метою дослідження є системний аналіз проблем запровадження телемедицини в систему охорони здоров'я України.

Виклад матеріалу. Телемедицина (грец. tele - дистанція, лат. meder - лікування) - це галузь медицини, яка використовує телекомунікаційні та електронні інформаційні (комп'ютерні) технології надання медичної допомоги та послуг у сфері охорони здоров'я в точці необхідності (у тих випадках, коли географічне відстань є критичним фактором) [4, с. 19]

Згідно з доповіддю Всесвітньої організації охорони здоров'я, присвяченій питанням електронної охорони здоров'я, телемедицина є практичним та економічно ефективним способом комунікацій пацієнта та медичного працівника на відстані. Оскільки взаємодія під час діагностики стану здоров'я може відбуватися в режимі реального часу по телефону або відеозв'язку, а також асинхронно (спосіб зберігання та передачі), телемедицина покращує доступ до охорони здоров'я, збільшує його швидкість та знижує витрати. У міру зростання використання комп'ютерів і смартфонів серед пацієнтів практика телемедицини стала все більш поширеною [5, р. 5]. Вже зараз мільйони пацієнтів у всьому світі звертаються до системи охорони здоров'я через інформаційно-комунікативні технології, щоб контролювати показники життєво важливих функцій, залишатися здоровими і не потрапити до лікарень.

Основними завданнями телемедицини на сьогодні є:

- забезпечити надання медичної допомоги пацієнтові, коли відстань є критичним фактором для її надання;
- зберегти медичну таємницю та конфіденційність, цілісність медичної інформації про стан здоров'я пацієнта;

- створити єдиний медичний простір для сприяння підвищенню якості допомоги та оптимізації процесів організації та управління охороною здоров'я;

- формувати системні підходи до впровадження та розвитку телемедицини в системі охорони здоров'я.

З поняттям телемедицини тісно пов'язана телемедична мережа, тобто форма організації надання медичної допомоги населенню із застосуванням телемедицини. Телемедична мережа дозволяє:

- упорядкувати та систематизувати процес надання медичної допомоги з застосуванням телемедицини;

- забезпечити сумісність інформації та даних при наданні медичної інформації допомоги із застосуванням телемедицини;

- використання медичних інформаційних стандартів у процесі надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини;

- здійснювати контроль за якістю надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини.

До основних переваг запровадження телемедицини слід віднести наступні.

Підвищення лояльності пацієнтів, тобто такого ставлення пацієнта до клініки (бренду клініки), при якому він повертається до клініки, незважаючи на наявність інших пропозицій. З цією метою, деякі медичні організації надають телемедичні послуги безкоштовно при початковому очному зверненні.

Географічна доступність якісної медичної допомоги, що особливо важливо для мешканців віддалених районів країни, особливо це набуває актуальності в умовах війни. Телемедицина дає можливість для звернення до найбільш досвідченим лікарям, професорів, іноземних практиків тощо.

Здешевлення вартості медичної допомоги пацієнта, оскільки найчастіше вартість телемедичної послуги нижча вартості очного прийому того ж лікаря.

Зниження витрат під час надання медичної допомоги. Оскільки медична організація надає лише телемедичні послуги, знижуються витрати на оренду приміщень, виплату заробітної плати у зв'язку з відсутністю необхідності у великому штаті тощо.

Підвищення ефективності ранньої діагностики захворювання. Пацієнт при перших ознаках захворювання звертається до лікаря дистанційно для отримання рекомендацій та подальшого плану дій, не затягуючи момент очного звернення та розвиток хвороби.

Підвищення ефективності реабілітації пацієнта. Пацієнт постійно перебуває на зв'язку зі своїм лікарем, що дозволяє контролювати процес одужання та у разі чого коригувати призначене лікування.

Водночас, разом з позитивними тенденціями запровадження та розвитку телемедицини є і негативні.

Однією з таких проблем є ризик несанкціонованого доступу до інформації про стан здоров'я пацієнтів, який пов'язаний із відсутністю контролю за збором, використанням та обміном даними. Наприклад, домашні пристрої, які допомагають стежити за станом здоров'я, або датчики падіння для людей похилого віку можуть збирати та передавати інформацію про діяльність людей, яку вони хочуть зберегти в таємниці (наприклад, про зловживання психоактивними речовинами або про те, що у певний час у будинку нікого немає). Програми для смартфонів можуть передавати конфіденційні дані (такі, як дані про місцезнаходження) рекламодавцям та іншим третім особам без відома та згоди користувачів [6, р. 981]. Таким чином, при постійному використанні та зверненні до електронного збору та зберігання даних, передачі даних дистанційно, ризик розкриття медичної інформації значно зростає [3, р. 15].

Незважаючи на те, що законодавство більшості країн містять суворі обмеження щодо обробки персональних даних компанії нерідко порушують встановлені правила. Щоб уникнути випадкового розкриття інформації, весь персонал, має доступ до медичної інформації, повинен бути належним чином

поінформований та підготовлений. І це мають розуміти насамперед медичні організації.

Занепокоєння людей щодо конфіденційності та безпеки систем телемедицини негативно позначається на їхній довірі до телемедицини та ставить під загрозу здатність цих систем покращити доступність, якість та ефективність медичної допомоги [6, р. 984]. Поява нових технологій, що змінюють і вдосконалюють існуючі процеси надання медичної допомоги, зумовлюють необхідність роз'яснення пацієнтам їх безпеки та належного рівня захисту медичної інформації [5, р. 71]. Таким чином, потребує розвитку комунікаційної кампанії щодо роз'яснення позитивних рис та безпечності користування телемедичними послугами.

Одним із проблемних правових питань, що виникають у сфері телемедицини є також питання про момент виникнення правовідносин між лікарем та пацієнтом. Лікування за допомогою телемедичних технологій не передбачає особистого спілкування між лікарем та пацієнтом, але це не змінює того факту, що правовідносини між лікарем та пацієнтом починаються лише після певних взаємодій між ними. Загалом правовідносини між лікарем та пацієнтом встановлюються, коли є двосторонній зв'язок: лікар погодився лікувати пацієнта, а пацієнт погодився прийняти лікування лікаря. Проте є різні національні особливості.

Наприклад, у США у більшості штатів діють закони, що визначають, коли встановлюються стосунки між лікарем та пацієнтом у разі лікування за допомогою телемедичних технологій. Так, у Нью-Йорку відносини між лікарем та пацієнтом можуть бути встановлені простим телефонним дзвінком, що ініціює лікування. Аналогічним чином законодавство Арканзасу допускає встановлення відносин між лікарем та пацієнтом за допомогою аудіо-овідео-взаємодії. Навпаки, у Джорджії та Техасі потрібне особисте спостереження після дистанційної взаємодії з лікарем, хоча зустріч за допомогою аудіо-відео-конференцзв'язку і є фактом, що встановлює стосунки між лікарем та пацієнтом [7].

Для успішного та ефективного функціонування телемедицини необхідно, щоб у законодавстві була прямо зазначена можливість встановлення правовідносин між лікарем та пацієнтом через дистанційну взаємодію через аудіо-відео-конференцзв'язок без необхідності особистого відвідування фахівця [3, р. 17].

Певні питання при використанні телемедицини викликають також стандарти сфери охорони здоров'я. Залежно від їх дотримання визначається відповідальність лікаря у разі погіршення стану здоров'я або смерті пацієнта. Однак стандарти медичної допомоги у разі використання телемедичних технологій у багатьох державах чітко не визначені. В одних країнах телемедицина розглядається як інструмент, що використовується для практичної медицини. В інших вона є окремою формою надання медичної допомоги. З огляду на це в багатьох державах немає ясності щодо того, чи застосовуються загальні стандарти до випадків надання медичних послуг за допомогою телемедичних технологій чи ні.

На даний час моделі охорони здоров'я швидко змінюються, а подальший прогрес телемедицини не викликає сумнівів. Однак, потрібна продумана та своєчасна державна політика, щоб телемедицина мала успіх у вирішенні проблеми доступу до системи охорони здоров'я. Вкрай важливо, щоб політика в галузі вдосконалення охорони здоров'я передбачала заходи застосування телемедицини. Це має бути зроблено шляхом внесення відповідних змін до законодавства. Окрім юридичних, при впровадженні телемедицини виникають також технічні та соціально-економічні проблеми.

Для того, щоб використовувати технології телемедицини, людям потрібно мати певні фінансові ресурси для придбання обладнання та навичок користувача, забезпечення доступу до високошвидкісного Інтернету. Навіть проста реєстрація у HELSI часто вимагають, щоб пацієнти мали як мінімум смартфони та електронну пошту.

Відмінності у доступі до технологій, зумовлені географічними, економічними та соціальними факторами, є перешкодою для розвитку

телемедицини [7, р. 69]. Наприклад, недавнє опитування дослідницького центру Pew показало, що лише 58% людей похилого віку в такій розвиненій країні, як США, користуються Інтернетом. Ті ж самі опитування показали расові та соціально-економічні відмінності: афроамериканці, латиноамериканці, люди з низьким доходом і ті, хто не має вищої освіти, рідше користуються Інтернетом [7, р. 9]. Відповідно, у них менше можливостей скористатися послугами телемедицини.

Ті, хто проживає в сільській місцевості, зазвичай мають більш обмежений доступ до ресурсів охорони здоров'я в порівнянні з міськими жителями. Телемедицина у разі могла б розширити доступом до медичних послуг. Однак часто сільські території не мають достатньо фінансових засобів для прокладання необхідних волоконно-оптичних ліній зв'язку.

Відсутність широкопasmового зв'язку з прийнятними швидкостями передачі даних є важливою перешкодою на шляху до забезпечення телемедичних послуг у сільських районах. З огляду на це якість медичної допомоги, наданої із застосуванням телемедичних технологій, у сільській місцевості нижча, ніж у міських районах [3, р. 14].

При розробці та впровадженні телемедичних технологій у сферу охорони здоров'я необхідно враховувати вікові, освітні, географічні та соціально-економічні бар'єри, які можуть перешкодити пацієнтам отримувати медичну допомогу в цій формі.

Розвиток телемедицини викликає і низку етичних проблем, серед яких слідує відзначити деперсоналізацію відносин лікаря та пацієнта. У медичній практиці існує традиція встановлення довірчих і часто емоційно близьких медичних відносин працівників із пацієнтами. Ці відносини життєво важливі, тому що чесний звіт пацієнта про своїх симптомах та історії впливу (включаючи інтимні подробиці у вигляді психосоціальних проблем, сексуальної активності, вживання наркотиків тощо) часто допомагає лікарю діагностувати та лікувати найскладніші захворювання. Довіра пацієнта до медичного працівника впливає і на самі результати лікування.

Деперсоналізація відносин підриває цю традицію та зменшує рівень довіри пацієнта до лікаря. Більше того, якщо лікар і пацієнт ніколи не зустрічаються особисто, це знижує почуття відповідальності лікаря за якість наданої пацієнтові медичної допомоги.

Використання цифрових технологій у охороні здоров'я за своєю природою позбавлене конфіденційності, властивої особистому спілкуванню. З огляду на це медичні працівники повинні розуміти, коли їх застосування недоцільне. Наприклад, телемедицина може бути ідеальним варіантом для огляду пацієнта із симптомами інфекції верхніх дихальних шляхів, але ніяк не підходить для обговорення серйозніших діагнозів або питань про відключення від апарата життєзабезпечення [7, р. 4].

Іншою етичною проблемою, пов'язаною з технологіями телемедицини, є поінформована згода. Як правило, поняття «інформоване» означає, що пацієнт дає свою згоду, повністю усвідомлюючи можливі позитивні та негативні наслідки медичного втручання. Разом з тим сучасні технології можуть включати нові, невідомі раніше види ризиків. Тому згода у разі надання медичних послуг за допомогою телемедичних технологій має на увазі згоду на ризики, які неможливо передбачити.

Окремо стоїть проблема цифрової нерівності серед пацієнтів. Не у всіх користувачів (пацієнтів) є технічні інструменти використання телемедичних технологій. У більшості випадків технічні інструменти, використовуються пацієнтами, які не є спеціалізованими (за винятком випадків використання медичних приладів для дистанційного моніторингу: тонометри, глюкометри та ін.). Такі інструменти – особистий смартфон користувача, комп'ютер, стандартне програмне забезпечення. Розробники рішень для телемедицини часто припускають, що користувач має ці прилади, є активним їх користувачем, вмотивований використовувати ці прилади та навіть бачить перевагу у їх використанні, оскільки це заощаджує його кошти (не потрібно купівля спеціального приладу). В багатьох випадках це так. Але клінічна практика показує, що є низка пацієнтів (літні люди, особи з когнітивними

порушеннями, люди з невисоким фінансовим статком тощо), які не мають смартфонів та/або комп'ютерів, і, навіть маючи їх, відчують складнощі при їх використанні для завдань телемедицини (консультації та дистанційного моніторингу здоров'я). Ряд пацієнтів просто відмовляються використовувати особисті пристрої як телемедичні рішення, вважаючи, що це може зашкодити їхньому особистому простору.

Висновки. Цифровізація організації охорони здоров'я – запровадження телемедицини у світі стає нагальною необхідністю. Водночас, практична реалізація проектів цифрової трансформації стикається з низкою проблем. Це проблеми, зумовлені особливостями розвитку даного напрямку діяльності: наростаючий кадровий дефіцит, недовіра деяких пацієнтів до системи телемедицини, відсутність навичок активного користувача у деяких пацієнтів, інформаційна небезпека, несанкціоноване втручання в роботу телемедичних технологій, втрата конфіденційних даних, відсутність системи визначення якості надання телемедичних послуг, недолік фінансування і при цьому все зростаюча навантаженість на систему охорони здоров'я загалом. Адаже в умовах війни все більше пацієнтів намагаються отримати консультацію та первинне діагностування за допомогою інформаційно-комунікативних технологій.

Необхідне запровадження технологій цифрового перетворення для посилення конкурентоспроможності, зниження збитковості сфери охорони здоров'я, а також підвищення задоволеності клієнтів. Тому однією з першочергових завдань є створення інституційних основ ефективної співпраці у цифровій економіці з вертикально інтегрованими компаніями та відомствами, які можуть стати замовниками та інвесторами подібних проектів у сфері охорони здоров'я.

Телемедицина згодом стане звичним та обов'язковим інструментом у руках лікарів. Телемедичні технології можуть забезпечити не тільки доступність медичної допомоги, підвищити її якість, а й вирішувати ті проблеми, які неможливо вирішити іншим інструментом (насамперед у

пацієнтів з хронічними захворюваннями, маломобільних груп населення та ін.).

Література

1. Оксак Г. А. Телемедицина як форма якісного надання медичних послуг. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 2 (80). С. 115-119.
2. Костріков А. В. Інформатизація сфери охорони здоров'я. *Наукове забезпечення економічного розвитку, правового регулювання і управління в агропромисловому комплексі : Міжнародна науково-практична конференція, 29 бер. 2019 р.* Полтава. С. 204–206.
3. Achenbach S.J. Telemedicine: benefits, challenges, and its great potential. *Health law and policy brief*. 2020. Vol. 14. № 1. P. 1–25.
4. Владзимирський А.В. Телемедицина в системі організації та менеджменту охорони здоров'я : навчальний посібник. Донецьк : Ноулідж. 2012. 467 с
5. Sistrunk A.W. An exploration into the benefits, challenges, and potential of telehealth in the United States: A Mississippi Case Study. Honors Theses. *University of Mississippi eGrove*. Oxford, 2019. P. 1–99. URL: <http://thesis.honors.olemiss.edu/1480/7/Sistrunk%20Thesis.pdf>
6. Hale T.M. Privacy and Security Concerns in Telehealth. *American Medical Association Journal of Ethics*. 2014. Vol. 16. № 12. P. 981–985.
7. Young J.D., Borgetti S.A., Clapham P.J. Telehealth: exploring the ethical issues. *DePaul journal of health care law*. Chicago, 2018. Vol. 19. № 3. P. 1–15.

References

1. Oksak, H. A. (2019), «Telemedicine as a form of quality provision of medical services», *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*, vol. 2 (80), pp. 115-119.

2. Kostrikov, A. V. (2019), «Informatization of the sphere of health care», *Naukove zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku, pravovoho rehuliuвання i upravlinnia v ahropromyslovomu kompleksi. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia* [Scientific support of economic development, legal regulation and management in the agro-industrial complex. International Scientific and Practical Conference], Poltava, Ukraine, 29 march, pp. 204–206.
3. Achenbach, S.J. (2020), “Telemedicine: benefits, challenges, and its great potential”, *Health law and policy brief*, Vol. 14, no. 1, pp. 1–25.
4. Vladzymyrskyi, A.V. (2012), *Telemedytsyna v systemi orhanizatsii ta menedzhmentu okhorony zdorov'ia* [Telemedicine in the system of health care organization and management: a study guide], Noulidzh, Donetsk, Ukraine.
5. Sistrunk, A.W. (2019), «An exploration into the benefits, challenges, and potential of telehealth in the United States: A Mississippi Case Study», Honors Theses, *University of Mississippi eGrove*, Oxford, pp. 1–99, available at: <http://thesis.honors.olemiss.edu/1480/7/Sistrunk%20Thesis.pdf> (Accessed 10 Jun.2023)
6. Hale, T.M. (2014), «Privacy and Security Concerns in Telehealth», *American Medical Association Journal of Ethics*, Vol. 16, no. 12, pp. 981–985.
7. Young, J.D. Borgetti, S.A. & Clapham, P.J. (2018), «Telehealth: exploring the ethical issues», *DePaul journal of health care law*, Chicago, Vol. 19, no. 3, pp. 1–15.

Стаття надійшла до редакції 27.06.2023 р.